

ТҮННЕЛИН ҮНДҮРГЕН, СОРУЛГА САЛДЫНГАН

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Эңне өзгөчө төлөвирлик орук аякчыларына Са-малдайың (403 муң рубль)...

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Эңне өзгөчө төлөвирлик орук аякчыларына Са-малдайың (403 муң рубль)...

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Эңне өзгөчө төлөвирлик орук аякчыларына Са-малдайың (403 муң рубль)...

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Эңне өзгөчө төлөвирлик орук аякчыларына Са-малдайың (403 муң рубль)...

Республиканың каапы чериңиң удуртукчуларының кичээнгейиңге

ӨРТЭЭН КАЖАН САНАЖЫР БИС?

РФ-тин күрүениң Каапы комитетинин Чөөн-Сибирь эр-гелелиннн кези болур — Ты-...

Бестей бэрге, тарап чанып турдуус. Шак тыңаар аяк-ла-...

Эт-чиңниге чеппей баргап, солуң чагылаагылаа чок ар-...

Бө берге үле кайла-лаа ту-дуг аякчы ара соккан, аяк-ла-...

Каапы тудуг килдизи кө-лөз чөрлөрдө тудуг кылп аяк-...

Каапы тудуг килдизи кө-лөз чөрлөрдө тудуг кылп аяк-...

Торгалың хемни кеңир кө-үрүңү буаа кыска ху-сада...

1995 жылда Абазаның, Ак-Довурлатың, Сары-Сеп-тин...

1995 жылда Абазаның, Ак-Довурлатың, Сары-Сеп-тин...

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Бистин Тыяны аяк-кө-хемнерин чурту деп адаың таварыла өсөс. Оон то-...

1995 жылда Абазаның, Ак-Довурлатың, Сары-Сеп-тин...

1995 жылда Абазаның, Ак-Довурлатың, Сары-Сеп-тин...

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Тыяның орукчулары 1995 жылда кайнар аяк-лааның түннелин үндүргөн. Чыдаң түннел тур-...

Айтырыг көдүрүп тур мен

УЗУТКААРЫ БЕЛЕН, КАТАП ТУРГУЗАРЫ...

Таңды кожуунуң мал саарыгы-ле демсел чө-рүдүр станцияны кожууну...

Таңды кожуунуң мал саарыгы-ле демсел чө-рүдүр станцияны кожууну...

Таңды кожуунуң мал саарыгы-ле демсел чө-рүдүр станцияны кожууну...

Таңды кожуунуң мал саарыгы-ле демсел чө-рүдүр станцияны кожууну...

Таңды кожуунуң мал саарыгы-ле демсел чө-рүдүр станцияны кожууну...

Таңды кожуунуң мал саарыгы-ле демсел чө-рүдүр станцияны кожууну...

Таңды кожуунуң мал саарыгы-ле демсел чө-рүдүр станцияны кожууну...

Таңды кожуунуң мал саарыгы-ле демсел чө-рүдүр станцияны кожууну...

Оон чижөөне мындаг ба-рымдааларын көргүдүр бол-...

Оон чижөөне мындаг ба-рымдааларын көргүдүр бол-...

Оон чижөөне мындаг ба-рымдааларын көргүдүр бол-...

Оон чижөөне мындаг ба-рымдааларын көргүдүр бол-...

Оон чижөөне мындаг ба-рымдааларын көргүдүр бол-...

Оон чижөөне мындаг ба-рымдааларын көргүдүр бол-...

Оон чижөөне мындаг ба-рымдааларын көргүдүр бол-...

Оон чижөөне мындаг ба-рымдааларын көргүдүр бол-...

МАЛ ЭМЧИЗИН КАНЧААРЫ?

«Иштин-Хем» совхоз турда, кол-кол тускай эртемниң...

«Иштин-Хем» совхоз турда, кол-кол тускай эртемниң...

«Иштин-Хем» совхоз турда, кол-кол тускай эртемниң...

«Иштин-Хем» совхоз турда, кол-кол тускай эртемниң...

«Иштин-Хем» совхоз турда, кол-кол тускай эртемниң...

«Иштин-Хем» совхоз турда, кол-кол тускай эртемниң...

«Иштин-Хем» совхоз турда, кол-кол тускай эртемниң...

«Иштин-Хем» совхоз турда, кол-кол тускай эртемниң...

БУХГАЛТЕР — СОЛУН МЕРГЕЖИЛ

Хары дөгү берген-даа бол-...

Хары дөгү берген-даа бол-...

Хары дөгү берген-даа бол-...

Хары дөгү берген-даа бол-...

Хары дөгү берген-даа бол-...

Хары дөгү берген-даа бол-...

Хары дөгү берген-даа бол-...

Хары дөгү берген-даа бол-...

Александр АРАПАН.

Мал аарыгыларың уаур демсел чорулар ста-...

Мал аарыгыларың уаур демсел чорулар ста-...

Мал аарыгыларың уаур демсел чорулар ста-...

Мал аарыгыларың уаур демсел чорулар ста-...

Мал аарыгыларың уаур демсел чорулар ста-...

Мал аарыгыларың уаур демсел чорулар ста-...

Мал аарыгыларың уаур демсел чорулар ста-...

Мал аарыгыларың уаур демсел чорулар ста-...

Далгаи дээрбелээр комбинаттың кичээнгейиңге

ХАРЫЛАП БЕРИП КӨРҮҢЕР

Бодум Чаа-Хөл кожуунуң Чаа-Хөл суурда «Алдын-Терек»...

Бодум Чаа-Хөл кожуунуң Чаа-Хөл суурда «Алдын-Терек»...

Бодум Чаа-Хөл кожуунуң Чаа-Хөл суурда «Алдын-Терек»...

«ШЫН» СОЛУННУ БОЛЗУМЗА

Моон мурунда чылдарда магадлы турган үе-ле бол-...

Моон мурунда чылдарда магадлы турган үе-ле бол-...

Моон мурунда чылдарда магадлы турган үе-ле бол-...

Реплика

КАНДЫГ КОНЧУГ ХОРАНЫГ ЧООР

Эрткен чилиң Чөөн-Республикага дайын өсүүк бэ-...

Эрткен чилиң Чөөн-Республикага дайын өсүүк бэ-...

Эрткен чилиң Чөөн-Республикага дайын өсүүк бэ-...

Ам-на хамык чуулдуң ужу-багы билдире берди ишкит...

Ам-на хамык чуулдуң ужу-багы билдире берди ишкит...

Ам-на хамык чуулдуң ужу-багы билдире берди ишкит...

Александр ШАГЖЫ.

Чыдааңа хоорай.

Чагаа парламентти маза-даа

БЕРГЕЛЕР ДЕМНИГ БОЛУРУН НЕГЕП КЕЛГЕН

Тургустуганымдан бээр чеден бир чылычче кырыккы «ШЫН» солуз «кырыккы» уттуган. Тыва республикада неделяда беш катап үнү турар чыгыс солуз болбушаа, муң-муң чыгыкчыларынын, номчукчуларынын хүн бүрү салып турар негеддерине дүүшкен материалдарын солуз арынга доктаамап чырыдып, олар-биле сүмелешип, ажыл-иште, амыдарында артык-дуңуу чүүлдерин сойгалат, рынок харылааларынын үезинде калчаар чурттап-амыдарларынын аргаларын кады дилеп, бо үнүр оор кызыл Күске чылында эң-не хөй чагыдыгалыг солуз болур-дур.

Көдээ ишчилерин ай-цимнык дынаар кулаа, көөр айы-биле акша-шынык алып турарындан, хүн келген турумда «ыяш» рубль-дүм үезинин кудулап багыныдан чагымында дыка хамааржыр дээрин билдин-гир. Оон-на чылдагаанындан «ШЫН» солуз бо чылын, мурунку чылдарга боагарга, «ортумак» санын номчукчуларды болган ол Бүгү-ле чүве сандараашкында, буураашкында турда солуз болуңду туржундан шимчеш дивези, моон сонгаар-даа ол угланышкы-биле ажылдаар.

Редакциянын кол күжү болган даягыжы — ону чоң-биле харыл-аштырып турар чагаа-ларында. Хүнүңү-не оон чагаалар килдинге тускай корреспонденттер и д е и идиелдейт бижикчилериндеп, башкылардан, таражылардан, хойжулардан, өртем-дендерден, силер бүгүдең чагаалар көчүр турар. Болу-нуң номчукчуларындан чагаалар алыры, оларны номчууру шыкшас аас-келик кайда боор.

Амыдарлар хөй талаалыг. Дотузу-биле чырылган уруг күненинги үерти чыгаажок. Бичанган үдөкчиянык аян-бүрү килдеш-тери ол ажилдарын чогума-ны-биле боттандырып турар. 1995 чылдың дертүк квар-талында редакция нитизи-биле 895 чагаалар алган. Оларның чүгө 36-зы чам-дык чылдагаанын-биле номчукчуларга четпейн бар-ган. Авторуң бижээн өөрүшкүзү, муңгаралы, сүмези, дилээ... чүге үмөйи бар-ганы? Чылдаганы чүдө? Мындагы айтырлар дораян-на башка кирип кээр. Со-лузга материал үнүп кээр-ге, чаа бижип чоруур автор-ларга кайы хире өөрүңүз-ийик. Аңаа чалгыналган бижикчи чоорту журналист-тиканы-даа сонуурга бээр-ле.

Чагаалар дээрге редак.

Парлаттынган материалга хамаарыштыр

Тожуга чүгле эки чурттаар

Тыва Республиканын Президентизин Чазак Ванш тыңы Ш. Д. Ооржак эртен чылдың тоңузуна Тожуга чуртаа. Маңаа келгеш, кожуунуң ажылы чон-биле ужураалып тура, аңаа чүве чугаалааш, Тожунуң онза-гай байдалдарын, оң бой-дузунуң бай-байлааның элбээн, ону канчаар ажыл-лап турарынын демелдеп турду. Шаңк мындагы аңы-мези, балык элбег, ар-га-лажы четчир, делгем ордарлары, кижиниң то-дуг-догаа амыдарлар чурт-таарына бүгү-ле курдавыр-лары бар оранга багай чурттаар эргэвис чок деп турганын дынаан мен. Бо дугайында солунарга бижээн номчумду.

Президент шынык-на чу-гаалаан. Бо кожуунга бежен ажык чыл ажилдап, чурт-тап келдим. Шынап-ла, кайгамчыктыг байлыктар оран, ол дугайында билчир болган бо материалды би-жиң олур мен.

Амгы үеде бистинг эконо-миясы берге байдалда таварышканы кымдада билинчир. Бичанган оон уштуу үнеринин болду-нар-ла хемчелерин чер болганда ап турар. Бистинг кожуунда база-ла алдынчы турар деп билер мен. Ын-дыр-да бозла коку тү-нелдери чок. Кол-ла чүве — чоңунд амыдарлары эки-жиңей, харын-даа кудулап турар дынам, частыры болбас боор. Бир эвес эконо-мияныктын шың санаашкы-нары кылып тургаш, хан-дыр бодал, тывынгыр, шим-ченчир ажилдар болза, Тожуга эки амыдарлар чурт-таарынын бугу аргалары болгаш курдавырлары бар деп санап чоруур мен. Ко-жуунун девискээр делем, республиканың дөрт хуваар-га, оң бир кезин элзээн турар, чурттагыч чону эвээш. Девискээр дээрге

аңа-ла бир хоозун курут черлер эвес-ле болгай. Мын-да Тываның бугу ыжынын, аңарынын, балынын, каттарынын, тооруунуң чыгык чартык моонист-тинген. Оон ыңай тарап таварып черлер бар, мал ордарлары, сизен кезип алыр шөлдер четчир болган ар-тар.

Кожуунуң бо бугу бай-лаң четтүг, шың ажылдар болза, ажылчы тон тодуг-догаа чурттаар апар. Мын-дыр байлалтыр черге чурт-тап, ажилдап тургаш, че-рдемес, багай чурттаар эргэвис чок. Бай-шырак чурттап болурун аргала-ры барын бадыктаары-биле бежен алдан чылдарда канчаар ажилдап турганы-стың дугайында чикен-терин маңаа кирер бо-дым.

Ол үеде Тывага 60-70 хире колхоз турган. Олар-ның иштинде Тожунуң ий-нолхоу эң-не бантай мил-лионер эң-хереңиң бол-лук, байы берген. Чүге ыңчап барганлы дээрге, ыңчаң өске кожуунуң колхозтары мал, чер ажил-дыр болган шыңгыр план эзуугар ээти, сүтү, тара-ны күрүне чик өртеке садып турганында өөдө-лейин турган. Тожунуң колхозтары олуун, балың сатпаш, оон ордулгап бо-луп келген. Оон аңгыда ону муң кубметр тудуг ыжын белекчесин, Кызыл-га салдадып чедиргеш, сайгарып садыптар турган. Колхозтар караңк дилиг өстүрер фермаларыг тур-ду. Ол шыңаш каттарны, тоорукту эвээш эвести беле-кчесин, сайгарып келген. Бо ажил-ишке колхозчулар идиеленип кирип, бедик козулукчулук ажилды тургандар. Бичанган олар-ның амыдарлар, чуртал-газы багай эвээ турганы чугаажок.

Ол чылдарда Тожунуң колхозтары тараа, мал чени культураларын, картофель-ди, ногаа аймаан тарааш, оон дужутуу өстүрүп ал-гаш, боттарынын хереке-динге четчир-биле чырыг-дал турдулар. Херекеден артыктын күрүнеге бешип садып турган. Бо ажил-херекти организастап, удур-туу баштап чораян агро-номнар Кол Андрыбар, Дмитрий Дамдын, ногаа-жылар Елизавета Кенден, Кол Комбунай, тудужу-лар Даанчак, Маначык олар ам-даа ажилдап, чурт-тап чоруурлар.

«СЕМИСНЕЕК» ДЕП ЧААН ОГЛУ

ЛОНДОН. (РОСИТА-СЧТА-ның корреспонденти Андрей УРБАН). Дирин амытанарын чаш толун ажап-тежээрде кижилерден бээр-ле дуураында, сагыш

күтүп, оларны арага-дары-га, чыдыр чашпан тырта-рынга өөрөдип, хандыкшы-дып турарында болуп турар. Чагааның эзелери кол-ла дувуредип, кичээдирип ту-рар чүве — сөөлү үелерде өлүрүшкүнеринг көүдөң-ни. Истелге органынын дамай чоруундан, чамдык аар херектерин тодарат-тымнай турарындан, өзү-лүг кем-херек үлдөдүкчи-лери, оорлар «бажы-биле» кылаштыгып турар деп бижээ. Улуг эвээ суурга кижил бүрүчү шагалаалар тавыр чүве болууда, аны-яктар аразыга тайылбыр ажылчыл чорудары негетти-нин турар.

Черле ыңчаң, чагыт Кунгуртуга мындай байдал туруп турар эвээ, бугу Ты-ваның девискээринде: оон суурларында, кожууннар теңиринде сагыла-чүрум, арага-лаашкың, өлүрүшкүн, оор-сук дувуредип болду-руп турар. Оң дугайында хүн бүрү солундаран, ра-дидан, телевизордан ном-чүп, дыңнап, көрүп турар бис. Суд, прокуратура, ша-гаа органынын ажил-да-кчылары-лаа «адуңтүк чүве болза, тазаргыже, тас чүве болза, дуктейгиче» сургап, чугаалап келген. Ол чуга-лап чамдыктарың бир ку-лаачке киргеш, өске кулаа-дан үнө берген.

Чагыт бодаа чагаада эвээ, огулун чидирген ада-нелер хиличкеш-човулап, ка-рар чакы сизген чагаа-ларын, хомудалдарын ылап ларлаарың дилеп, солуче чорууду турар. Оларның ам-лаа жосталгада чорул турарың, чүге суд органыры истерп каан херекти турары чалың апарган деп ай-тырлар коллад турар. Хойлу-дурумуң шыңгы-радыр дугайында бир кезек-те элзэне-не «шугааның» бис. Оорган огулуг чү-лаа үн-мээң. Каржи-лошкун бодал-дык кылаң өлүрүшкүнер чавырлып бар чыдар дээш-те, чоорту ол чидиг айты-руу уттудурган барган. Россия Федерациянын эвээ-хоойлуларыңа чыгыр-тырын чагырткан, чамдык боттун хойлуларын үндүрүп алдыр үе келбээ деп? Консти-туцияныктыг, бот-догун-наашкының күчү-кужун, амыдарлаа боттаныш-кымын көрө кандыг боор. Хойлу-дурумуң «ың-

чалдыр автобус тургузарын ында дилеп турар. Хүрээде Тибеттен келген лама-баш-кылар, оларның хуурактары — анык соолар — бар. Хоорайдан-даа, кожууннар-дан-даа ном аштырып, су-дур номчулуп алыр дээң чоң үргүлүч көөп турарын бижээ. Шынап-ла, хүрээге чүгле улуг байырлардар, мөргүл хүнеринде автобус-тур халың турар.

Бо үеде бергелеп турар кол айтырларың бирээ-зи-ле — артыктыла. Агаар оорду-биле ыңай-бээр узары болдумас чүве болганда, чүге дугуй кырыңа чоруу-ру аркан. Калжар, онту-к кижилер чоңуң бо берген дээңкинин биле тыртып каш, хуу автобустар салдып алылпаккан. Шаанда ыңшаң чагыс касса мурнуңа ыймактарың, итинкеңир чүве чок. Пассажирыңны чолаачылар боттары дилеп, вокзал ишти бир кылдыр сургаалаң, айтыртыңан чо-руур.

Ам Улуг-Хемден Е. Кыр-гыстың чагааның каш огулугуң номчуп көрөө-күндөр. «Хуу автобустар көрдүдөн, ол бир талазында, эки, үеке камналгалыг. А эртээ талыгыр-лаа болза, ам канчаар, чорук-херээң, чанар аал-ораның конуг, чечкен-даа адаарга, олулар апар сен. Россияга чоруп чоруурга, автобустар чола-ачылары орук хөлезиниң төлөп бээрге, чүң-даа ың-тавас, олулар чериниң айтып, эпит-эвилеп хулумзурду каар. А бисте кандыгың? Чолааның дузалачкың акша хамарыңны кирип орунда-ла дораян санап-лаарга, Олулар черлер бар-чугу-даа айда хамаанчок. Доскар ишиде балык дөң тырып аар. Көдээ чурттап турар чон ай-ай-биле, чыл-чыл-дык биле акша албайн турар. Уругларын эдертең иелер кирип көргө, 1-2 муң кадык четпейн баарга, чанын турда-ла, үндүр идеринге белең апар. Чамдык авто-бустарың чолаачылары чүге ырак баар пассажиры белең алыр бис дээң, суурлар аразыңа аргышкан чоңу албайн турар. Бижикчин бижээн ча-гааында барымдаалар чөп-түг, шың. Нити култур-а-выс чавыс болганындан мын-ды таварылгаларга хоорай-даа автобустарыңа хүн бүрү таваргыч турар бис.

Хейле чагааларда ада-не-ниниң, акы-думаларының, уга-честелериниң, эш-өөрүңүң төртүтүнгөн хүнү-биле байыр чедирип көрүңер дээң дилелер бар. Бо дээрге кайгамчык чараш, бедик мөзү-шнарның илерээш-кини-дир. Ындыг болза-даа, халас чүве чок аларган шаг ышкажыл бо. Радиога-даа, телекөрдүгө-даа мындаг чегерлиг дилег-чагыт кирер болзуңарга, хөй түңү тег-дээр апар силер. Бичан-таш номчукчуларга дараа-зында олууртарың боза ка-тап саңаныңың наары ар-тык эвээ боор.

Чурттап турар чериниң почта салбарыңа 50 муң 600 рубльди Кызыл, КВ «Тыва-кредит» р/с № 363006 деп адресче шилтинкеш, кытангызың, байыр чедир-ген созулгың биле кады ча-гаа хавыңа сукуш, Кызыл хоорай, Красноармейская, 100, «ШЫН» солуз редак-цияыңа деп бижип каар.

Түңгел сес кылдыр чүңү чугаалап болуру дээрге, авторлардан чагаалар алы-ры редакцияга эң-не өөрүң-чүг. Ындыг болза-лаа долу ад-сымын салбаң, материал да бижэң чүдүлдер тодаргай факт-барымдааларга үндө-илеттиңиз, ол кижиле ыңча акша «чипкен» , «дагыр салаа талазын тырткан» дээң чиктиг медээлер чырыкче үмөс. «Шыны сөзгөң кижиге кижиге өштүг» деп тыва улустуң мерген сестери бар. Шынап-ла, кижилер аразың-да кандыг кижилер чок дээр, өш-өжөөң-даа болай бээрлери бар-ла ыңааң. Ын-чалаа-даа «багың чугаа-лаарга, бачыды арлыр» деп чүве бар. Бир эвээ эзулуг кижиге болза, «чүге мени шү-гүмчүлөп турар чор, кайла чарышкан мен» деп шуга-лер ужурулар.

Чүгө дем-биле бергелер-ди ажил өртил болур. Белек ООРЖАК.

Бөмбүрзектин сугалы

Допчу медээлер ТУКТУГ, ДЕМДЕКТИГ

АЛМА-АТА (РОСИТА-СЧТА-ның көрр). Казах-станың баштынгы чурттуң дээң албан-дужаалдыг кижин болганда, албан эзууңа ылат болур тус-кай тукут болгаш хөрек демдикти болур. Ол дугай-ың Казахстаның Президенти Нурсултан Назар-баевтин чоңаа дыңнап, чарыкчыда айтып турар. Түнту республиканың наймыс-ламында Президентин ажилдап турган чегинге, алдарын тылсып турда күрүңе баштынгың барга, кадаар.

ДАЙЫННЫ СОКСАДЫР

АБУ-ДАБИ. (РОСИТА-СЧТА-ның көрр. Вячеслав Аничков). Ислам конфереңция организациасы (ИКО) Чечен республикада байдалын нарын бооп ту-рарыңа холбаштыр шыңгы сазыш човакының идея-ларын. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маңаа холбаштыр до-лоолаңа калган эгездерин Аллахит Россияны болгаш Чечняны кыйгырган, Чеч-реткен. Организацианың чигине секретары Хамид Аллахиттин тараткан ме-дделегинде айтып турарың эзуугар алырга, ИКО Чеч-нияга дайын хөдөлүшкүн-нениң эгезинде-ле ону тайың шиптирлөөдөгү кыйгылып турган бооп ту-рар. Маң

ТАНЦЫ - САМНЫТ

Бин-Хем кожуунда Туранның дугаары 2 школазында улан чууге өөреникчилерни кижиздер, өөредир талазы-биле көскү, онзагай ажалдары таны башкызы Ульяна Базыр-ооловна Оолак ындай турар. Ол 1987 чылда Улан-Удэ хоорайның культуриститудун доктаскаш, Туранда уругларның хөгжүмү школазында таны башкылай берген. 1993 чылда хоорайның дугаары 2 школазынче шилчип алган. Ук школага уран чуул, ылангыя таны, илден-биле көдүрүп эгелээ, Таны-биле холбашкан ктестан дашкаар ажалдар, кезээлер доктаамал болуп ээтин турар. Школада таны-биле оолдар, кыстарыны сны көүдөөн. Оларны чамгычтары көрдүлөргө, кижикүрүстэ ча таныларны боттары тургуузу турар апарган.

У. Б. Оолак чууге школа ажылы-биле кызагаарлаттынмай турар. Ол Туранның Куньтүра бажыңынын чанында уругларга хорсграфия студиязын тургуузу алган. Ук студия ажытынга-ла үр болбаан. Ындыг-даа болза оон эи шилчип киркичи-лери кожуун, республика чергелиг улук конкурстарга уран талантызын бараалтадып, багай өвөс көргүзүлгөрүн чедип ап турары өөрүнчүгү. Декабрда Туранның Куньтүра бажыңына ук хорсграфия студиязын улук коңерти болган. Сары ша-жаныны амыдаралчы хоон-дуларынга үндөлтүлгөрүн, оон кижээ, бойдукса ынак-

шылы илереткен езу-чаң-чыларынчаан тургустунан студияның хөй кижикир-кижичалиг самы-биле көжеге ажыттыган. Оон соон дарый назы-хар айы-биле аңгылаан болуктер туус-туунда номер-лерин бараалтаган. Кандыг-даа коңерт баштайгы тыва-танды «Өлдөк шыгырааш» чокка канчал эртер боор. Ук таныны улук урууларын болуп 11-ти классчы Алимза Араптынн база бичи уруглар болуп Тайган Ооржактын солистаны-биле туус-туу терин чыраш күүсеткен. Ая Маана демделеп каар чуул-урууларын күүсөлдө үн-дө сөгүш-сеткили, арыш-шарайн танычыны кол

утказынга дүүштүр алдыны билери болган. Нинти шим-чашкинер-даа, күүсөлдүк-лерини ишти хөвүн-даа чаң-гыштып, чүүлдеширил ту-рары-биле ук күүсөлдөрини онзаландырган. У. Б. Оолактын салым-чазаныгы өөреникчизи Юля Сенгинин амгы үенин стилин-ге тургускан чөөн чук улус-тарынын танызын элээди болуп, уруглар бөлүү он-загай күүсеткен. Маана 7-ти классчылар Маша Монгуштуң, Тайгана Ооржактын, Аля Ролбеявнаны, Рада Ооржактын күүсөлдөрини онзалап демделгелерни артык эвөс. Оолдар бөлүндөн Соли

Ооржак школага өөренип тур-гаш-ла аажок идеякелгил, танынга салым-чазаныгы оол турган. Ол эрткин чылын он-бир классчы дооскан. Амгы үеде кожуун подлиниказын-да ажылдап турар, күе дие Соли эмчи болуп күздүг. Ажылдап турза-даа, таны бөлүү-биле харылаазын үе-пейи, башкызы Ульяна Ба-зыр-ооловна ам-даа дузала-жып, улук оолдарны удуртуп, амгы үенин стилине «Аби-Джей» деп таныны тургус-каш, болу база оларын-биле танышкан. Ол бөлүккө Алеша Сувакит, Ова Белекпен (9-ку классчылар), Ас Биче-оол, Асе Чаламба, Эдик Донгак, Вова Байыр-оол (11-

ми классчылар) эң эки күүсө-лдүкчилер болган. Ульяна Базыр-ооловна улук бөлүктүн уругларын онзалап мактады. Кайгыдал-чиди-риге таварышкан, соолгу айла ол орта ажаллаваан. Ынчалза-даа он бирги класс-тын өөреникчилери башкызы-нын кажыдалын билди, са-гыш чогап, боттары-ла бо коң-цертин белеткелин холга ап, холчок улук дузаны чедирге-нин башкы сеткил ханып чуулаалар болду. Келир үеде бо өөреникчилерден уран чууге сонуураалдык, ажыл-кыр кижилер үнер дээрзин башкызы бузурелди-биле демделгезин. Башкынын тургусканы чаа таныларында-даа, чогаалык-чы сорулгаларында-даа ний-тизи-биле тыва улусчу стил-де калдып турар.

Борис ОНДАР.

АРААЛЫГ БОО ЭЭЛЕРИНГЕ

Араалыг боону шыгжап кадагалаар, салып алыр болгаш ажылгаар талазы-биле херек документи-лерин кылдыртыр чуруму өскерилгенин барымдаалааш, Тыва Республиканы Иштики херектер яамызынын чөпшээрел системазына бүгү-лө араалыг боолар ээлери болур хамаатыларны 1996 чылдын май 1-ге чедир дараазында документилер-ни эккэрзин диннадып тур:

1. Хамааты байдалын шыныдып турар доку-мент (паспорт азы албан черинден алган шыныл-газы).
 2. Боо кадагалап болур дугайында чөпшээрел.
- Боо документилерни дужаваан хамаатыларнын араалыг боо шыгжаар болгаш ажылгаар эргезин казыр дээрзин сагындырып тур.

ХУУЛГААЗЫН «ПЕМОС» СИЛЕРДЕ БАР БЕ? «ОПТ И РОЗНИЦАДА» БАР!

Пермь хоорайда «Пемос» акционер нитигел-дин кылып бүүдүргени «Лотос-Пемос» хеп чуур порошок силерде чок болза, дарый салып алы-рын сүмөлдөйсиз. «Лотос-Пемос» хепти коңчул арды чур болгаш чаа үенин эн-не дээштиг, хуулгаазын шынарлыг хеп чуур порошок дээрзинге бүүдүрелер!

— 600 г деңзилиг бир хаптың өртөө 7000 рубль.
«Био-Пемос» — бо дээрге бээр чаа, хеп чуур белик шынарлыг порошок! Хөдөк хирлен-ген адыртымыс кара хирлерни, үстүг, дерлиг хептерни «Био-Пемос» хо-лаан сугга шыгыткап, чуптар болунарза, хөви-нер чаа шинчи кире бээр! 600 г деңзилиг бир хап порошоткун өртөө — 8100 рубль.

Угпар! «Лотос-Пемос», «Био Пемос» — силерниң бүүрелдиг дузалакчыларыңар силер-нин манай тур!

Силер бүгүдөгө чараш, аяныч болурун «Опт и розница» акционер нитигелдин №1 салды-нын ажылдакчылары күзөвшилап, салып алык-чылары дараазында адресче чалап тур: Кызыл, Калинин кудумчузу, 25. Телефоннар 4-17-44, 4-17-64. Магазин хунунуңе душтеки чапар чок: 8:30 шаакан 16:30 шакка чедир ажылдаар.

«ГЛОБУС» болгаш «АРИЗОНА»

САДЫП АЛЫКЧЫЛАРНЫ ЧАЛАП ТУР
Бо ийи салгыда Япония, Муруну Корея, Англия, Германияны ат-сугарлыг фирмаларын кылып бүүдүргени телеаппаратуралар бар: 15 ангы хевириниң телевизорлары, 4 хевириниң моноблок-тары, 14 ангы хевириниң видеомагнитофонна-ры болгаш видеокамералар, музыка төптөри, автомаг-нитотолар, өртөл ишти чылдар херекселдер, теле-фон аппараттары дээш, өске-даа.

Айтынган барааннар белик шынарлыг, кай-гамчыктыг чараш болгаш эптиг болурун ангыла, өске салгыларда өрткөргө болаарга өртөө чик бооп турар: 51 см экраныг телеви-зорун өртөө — 1 млн. 750000 рубль, бижидер видеолеерини өртөө — 1 млн. 120000 рубль азы 100000 рубльден 200000 рубль чедир камналгалыг боор силер.

Сактып алынар! Бистин адресивис: Кызыл, Кеңил-оол кудумчузу, 9, телефон 3-61-05. Базз «Өнүк» ном садының 1-ти казды, телефон 2-15-09.

«КАА-ХЕМ»:	«Эрэмчигел дузааның төзү» (АКШ)
13,00, 14,50, 16,40 шактарда.	
«НОСТОК»:	«Дайыңын дуну» (АКШ)
13,00, 15,00 шактарда.	
«ОТЧУГАШ»:	«Байырла-жышкыны» (Индия, 2 се-риялар)
12,00, 14,40, 17,20 шактарда.	

Чоа-Хөл кожуун чагыргазы, Ча-Хөл ортукмак школа-зынын коллективни Ча-Хөл ортукмак школазынын хоочун башкызы Сергей Монгуштуң ДУГАР-СЮРИОННУН 58 харлап бар чораш мөчөөнин дийдиштышаан, оон өг-бүдөинге, дөргүл-төрелдеринге, эш-өөруге ханы кажыы-талды итергейлеп тур.

С ргей Монгуштуң ДУГАР-СЮРИОННУН

58 харлап бар чораш мөчөөнин дийдиштышаан, оон өг-бүдөинге, дөргүл-төрелдеринге, эш-өөруге ханы кажыы-талды итергейлеп тур.

Агар саны: КБ «Тыва кредит», № 363966 корр. сч. 700161629, МФО 49304729. ИНН—1701008465.

Солун Россия Федерациязынын Парлазы болгаш мас-сады информация ченектерини талазы-биле хоов-дулаштырып чыгылаанын контрол болгаш бүтүк-ленин Тыва ревискар эргелдөө бурткеттинген. Оорукчтын дугары — 100007. Олунда парлаттыгы материалдарын авторларын эдилдер редакцияны туржубиле дүүшөргө барып оолур. Айтынган саннары болган өске азы фактылары, айдыналыгы лоп авторлар боттары харысалалы.

Көдээ спорт

ТРЕНЕРЛЕР АЧЫЗЫНДА

Школада 320 өөреникчи яны-бүрү спортчу секция-ларда хаара тутунган. Оларны 8 тренер башкылар өөредип, кижиздиле турар. Дар. Бока, хостуг хуреш, тыва хурештер, хаак, спортчу оюнар секцияларын доктаамал ажылдадып, көдээ суурларга филиал-дарын ажылдарын хемчээп ал келген. Чикээ, Кызыл-Чолаада хостуг хурешти умулдезин доокуучу Адыл-оол Дамбыра бил, дилгир эртир турарын демделгелески. Чыралда-дыда хөй-нинчии тренер Айнар Сувандия хостуг хуреш секциязын удуртуп, анык мөчөөлери белеткеп эгелээ. Дээди категория-нын ийи, бирги категория-нын дөт тренер башкылар азында 4 кижини ТР-нин күш-культура болгаш спортчулук тергилерин аттарын эдилекчилери.

ТР-нин Президентиниң демделгези өөрүнчүгү Нии-тизи-биле бистин школазы-бокса 6 спорт мастерлерин белеткен. Тренерлер Айтоковар Күнек, Май-оол Кучаа, Александр Биче-оол оларын шундук ажыл-кыжын түнөлдүлөр. Уругларын спорт шко-лазын өөреникчилерин өөренип турар оран-бажы-нын 1929 чылда туткан. Тураскаалдыг чер болуп турар. Бустул дүжүп турар ханаларын удур сеп-теп ал, оюн чыгып үеде кылып чоруткан. Чогум сек-циялар эртирлеринге таар-ымчалыг байдалдар тур-густунган. Дериг-херексел-дерий удур тыптынып ап турар бис. ТР-ниң бокс бол-гыш хуреш федерациялары-биле демниг ажылдап кели-дыс. Биске дузаны олар көргүзүп келгенер.

ШАГААДА ХӨГЛЭЭШКИН

«Сактыышкын»

Ынчан авам, ачам-даа бар, угбаларым, акыларым шунгу авам сугун өөндө, коңрт дээш чоңга кызаатты-рып, көрдүрбөс-даа болзу, вусса, ындазында холгүү-вус аажок. Ол үеде Чаа чыл, елка, оюн-тогдаа дээр чүвени билбес турган бис. Билр-ле чүвенис — Ша-гаа. Шагаа мөчөөрининг мө-өрейлешкө, ачамын амыз Ширин-оол шары бунд өртөгиди тургаш чипкес, өргү-чүрениг айт-биле ша-наткан дөт чүвени билр мен. Мал-магангысты, эг-сөөнисти хавырткан бол-гаш, бора-бунд чурттап, дүшү эртин чорда-ла, хооруп чинге-тараны сок-таш, кезээ калык кылып чинр, хөй улус уур-бала-нын күжү-биле аштап-чөмөнөр бис. Эки чүвенис — менден эгелээш, аштап-чө-мөс, доңдуус дөт ава-ача, ысык черте аакталып көр-бөз бис. Уурда тараа, паш-та калык, доңдууда шай бар-даа болза, аваныстын чөпшээрли чокка ынаар хол дөзбөс бис.

Бир онзагай чүвенис — оор азы артык кекжик че-тирдин черте күзөвөс бис. Мен харын чикит чаныг мен. Кожааны өлгөр хөй дөгөргө, ызыртыр манай чинир, авамга сартымын

ыяап-ла өккээр турган мен. Чогум кайы айып орта билбес турган мен. Ам болуп чорурума, февраль-дың сөөлгү хонуктары азы мартын бирги чаргыс боор. Ачам Шагаа эртирер бис дээш, амак, деспи, атт кекжи, аштын бажынын кекжи дээш, чуңгууларда чүү хөрөлү, олу бөлөктөр шун-туууска алаат берип каан. «Хөймөрек дээш амам мен-дө дөсиге чуңгуулар сен» — дээше менден улук акым Темаага десимни үттеди, чеп аргамчы багланым, авамга чолдга берген тоңун ченге узаттырып, олу бер-ген индиктерини көктөдиг атым.

Акыларым, угбаларым баа-ла белеткенип турду-лар. Кижиз ала-еңи, аны-угбалары-биле кады кызан чунгуулар чоран боор, ачамын айткан хунуң четкикейи манай турган мен. Хөй мал-магангыс бар эвөс, ызылаптыг инээ, вистиги адаа ашташ, чөм-гөп калдымыс, харлаан улуктарым четкилеп келген, ажалдарым олар аяшты алааттыган. Авам, ачамын та кайыны дилеп алган ээли, далган үскөң быдаа хайың.

64 КӨЗЕНЕКТИҢ НОМНАРЫ

Кызылдың ном салгыла-рында «Шилдик камгала» деп аттыг чаа шыдыраа ко-му үнген (О.Келинин хави-ни). Номун автору репуб-ликада төвүндү шыдыраа педагогу, бирги чергениң тренери, бирги чергениң

непир черни, садыгны ажы-дып алганы тавырыла эвөс. Чаа чылга тураскаалган «Ак-кең оңтугаш» кекжээс солун эрткин, Бора-Тайганын Кул-тура олданы кире бээр, чыныг, чырык, мында боттарынын ажылынга езуул-га бердинген тура-сорукуг кижилер ажылдап турар дээр-зин кижиз дораан эскерип каар.

«Шилдик камгала» чулге разрядгы шыдыраачыларга эвөс, а эгелеп чорурларга база солун. Компьютерлиг өрдүлгөн, сөөлгүлдүг чыс-каалдазын база картаның каасталгазын Кызылдың пе-дагогика институтунун фи-зика-математика факультет-диниң 5-ки курчүзү, бирги разрядтын шыдыраачызы Виктор Байкалов кылган.

Ном О.Келинин хевир-нин теориязын талазын биле бердиге ному бооп болур. Сайгартын турар салгыларын хөй козна туруштун дээди чадаанын чедир көргүзүп турар. Ону туруштун байланын үнө-лелин шыдыраа диаграмма-зында берген. Чамдык сал-гыларны төнчүзүңе чедир күнүлелин бербишаан көргүсөң.

АЖЫЛЫ ҮНӨЛИГ

Сүт-Хөл кожуунун Бора-Тайга суурда Маржамал Ондар аттыг уран чуул төвү-нүн ажылдакчылары 1996 чылда бекки көдүрүшкү-нүг үткүл аттанып, 1995 чыл-да маңа яны-бүрү темалыг кекжээлери, дискотекаларын организастап эртиргилгезин Төптүн бот-тызынго арти-стер боттарынын белеткени солун коңерттерин.

Монгу-Тайга, Улук-Хем ко-жуунуңа база Ак-Довунар хоорайга баралгаан көргү-зүп чораннар. Бора-Тайга суурга темалыг кекжээлөр бекки угна-шынарлыг эртин турарын чон үнелен турар. Чүге дие Шагаа байылы-тын, анык ыраакыларын «Сумбур-Хула-95» мөчөө-риниң тыва шыгы-сарыныгы биле, үениң илелдесинге дүүштүр видеоалды, чөм-

судьмө, Тыва Республиканың шыдыраа федерация-зында баштаар чериниң кижилер Н. И. Онуфри-ва, Номда нитиги-йале «1 шыдыраа салгыларын көр-

малыг кекжээлери солун кылдыр организастааннар. Оон директору Ойнар-оол Миш-олович Ооржак бо-дунга онзаңан ажылын чо-гумчалыг удуртуп турарына чон өөрүп, база моон-даа соңооар эки ажылдар дээр-зин иделгени үлүг. Көдээ Култура бажыңынын ажыл-дакчыларын күжү-биле ба-зы удуртукчу О. М. Ооржак-тын тыва шыгы-сарыныгы биле, үениң илелдесинге дүүштүр видеоалды, чөм-

Спортчу оюннар

ШАННАЛДАРЫ — ШАРЫ, БУГА

Бры чүргү Межегейде Култура бажыңына спортчу маргылаалар бо-ла болулар. Бо Күске чылынын үнүп келиринге алдар болурун мөчөөрейе чулге 11 хар чеккен бичи-лерин хурештинге үжөк ажык бичи оолдар күжүн шешкен. Межегейиниң ортукмак школазынын өөре-никчилери уран-мерген не хурешкен. Ол суурдан Брак эвөстө тоогүзүп суур Коел төвүнүн оолдары база күүл киршичкен.

Танды кожуунун суур-лар азынын бо маргы-лаазында Оюн олу бичи Шенгил-оол шүүдген. Ме-жегей школазында келеш, өвөстин дөвүн болучун эштерин, биле дидим тутчул турган Сергей Ооржак ийи черже үчүп, үжүр-лешкен. Чараштыр девир оолдарын бирээзинге он бир харлыг Юра Монгуш, ту чиккеке алгаш, ону хөй борбак чийртер-биле ша-наан. Дараазында улашты-ла ол сес харытларны ойнаткан. «Тилетге» соа, хөз шыырак дээр мөчөлөр-лиг болгай. Оон келген Шолбан Монгуш хурешке бирги чержэ үнери чоорту бийдине берип, шугулдү үн-ген. Аназ шаннал кылдыр малдыг бай межегейлик» семис ирги болгаш оон кырынга бемен мүн рубль, ди база бертилер. Меже-гейдин Стыва Монгуш ала-шугулдү үнер болд турган база чалааш. Мөчөөнин ма-йы коңкаш диген не боор. Ол үжүрүлешти. Милон Шугуучу, Орлан Мөчөгө-нин тилетгели оюнуарын мактааш, шанналдары тыыскан.

Межегейге хол бөмбүүн терини ойнаар мастерлр келеш, ийи хүн марышкан. Кобальтыгы Хову, Аксын оолдарын командазы ал-даржыткан, бирги черже үнгенер. Ол суурдан арай-ла ыракта Ак-Тал база ал-даргыш. Олар ийини черде, а мергенжилдик межегейлик дээр аалчылар тилезин дээш ынчаар ойнаан-га боорлар, үшкү черин ээ-лээ. Хөзөргөн улустун хол бөмбүүнне бекки мерге-жилдик, аваныр ойнаарын улус мугалаан. Сөөнөкө ыкыстары бирги черин, ко-жазында Коңоого суур командам ийини, белең дүжүп бербес межегейлик дөр дараазына черин та, ваар-ла алганар. Болучун суурдунга келген спортчу ааттылары ажып, отарың удуп каарга эпчөк болбайн

канчаар. Шыдыраага болд херек. Бодалдыг Монгуш олу Анатолий Межегейин азын сыккан. Кайгамчыктыг көжү тургаш, чемпионна, Бай-Хаак Ондары Даш-оолдун хол шыдыраала-рын көрүкчүлөр маңазаан-дыр. Ийини черде болуп, семис сергени ол чедип ал-ган чанынган. Шыдыраага турган база чыныган. Бирги черин Галина Тажы, ийининде — Маргарита Хөтөк, үшкү-зүңдө Урана Хомшукчу-дур.

Дөргөн хар чедир мөчө-лөрин хурештинге шүүдген-нерге, эрткин чылдын мур, начыларына эки аякыл, ийи дээш аттар, шары-лары, бугаларында-даа шан-налдар берген. Охемчик ОНДАР.

рениң өргөш. 1995 чылдын республика чемпиону ат дээш дүкөбүл эрткин шыдыраа маргылаазынын бүүдүзүндө бурунгу оюнга сонуураал-ларга белек кылдып национал парктын теннис, бильярд зал-дарынын чанында бир өрөөл-дү шылдыраа залы кылдыр ээ-лээр. Кижин ойнаар бүүдү бар-дыр, шыдыраачылар чэй-нин ийинде кайнаар кире ба-зыра?

Кызыл хоорай, Красноармейская, 100. индекс 667000.

Тургузукчулары: ТЫВА РЕПУБЛИКАНЫН ДЭДИ ХАРАЛЫ ЧАЗАА БОЛГАШ СОЛМУННУН КОЛ-ДЕКТИВИ

РЕДАКЦИЯНЫН КОЛЛЕГИЯЗЫ: Н. С. Базыр (кол редакторуун ордакчызы), А. В. Монгуш, А. О. Оксун (харысчалалы секретары), М. М. Сава (кол редакторуун ордакчызы), Н. С. Эрзин РЕДАКЦИЯНЫН ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор — 3-43-34; келгекчиликкер дузлап алыр чер — 3-84-26; кол редакторуун ордакчылары — 3-34-17; 3-43-91; харысчалалы секретарь — 3-34-92, ордакчылары — 3-45-93.

ИНДИСТЕР: нитигеде амыдаралы — 3-34-19; 3-34-98; дүштүр — 3-34-49; 3-36-13; көдээ ажыл-агарты — 3-36-82; культура өрөөлде болгаш чогаал — 3-39-15; мөчөөлөр олош спорт — 3-37-11; оюула — 3-34-39; 3-34-93; ча-гаа — 3-39-03; корректорлар — 3-41-23; унурукчулар — 2-21-41; солун келбейн барыша — 3-57-92; 3-14-91; оукталгычтары — 3-41-16; чарлалар кылдыз — 3-34-57.

Солун Россия Федерациязынын Парлазы болгаш мас-сады информация ченектерини талазы-биле хоов-дулаштырып чыгылаанын контрол болгаш бүтүк-ленин Тыва ревискар эргелдөө бурткеттинген. Оорукчтын дугары — 100007. Олунда парлаттыгы материалдарын авторларын эдилдер редакцияны туржубиле дүүшөргө барып оолур. Айтынган саннары болган өске азы фактылары, айдыналыгы лоп авторлар боттары харысалалы.